

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 grudnia 2021 roku

Sąd Okręgowy w Poznaniu Wydział XV Cywilny- Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Brygida Łagodzińska

po rozpoznaniu w dniu 22 grudnia 2021 w Poznaniu

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa (...) SA z siedzibą w B.

przeciwko M. W.

o zapłatę

na skutek apelacji wniesionej przez powoda

od wyroku zaocznego Sądu Rejonowego w Szamotułach

z dnia 20 sierpnia 2021 roku

sygn. akt IC 791/20

oddala apelację.

Brygida Łagodzińska

UZASADNIENIE

Powód (...) SA z siedzibą w B. domagał się orzeczenia nakazem zapłaty wydanym w postępowaniu nakazowym, że pozwana M. W. winna zapłacić powodowi kwotę 6 556,99 zł wraz z umownymi odsetkami za opóźnienie równymi dwukrotności wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia 16 maja 2020 roku do dnia zapłaty oraz kosztami procesu według norm przepisanych, w tym kosztami zastępstwa procesowego wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się orzeczenia.

Pozwana odebrała odpis pozwu i pomimo zobowiązania nie złożyła odpowiedzi na pozew w określonym terminie.

Sąd Rejonowy w Szamotułach wyrokiem zaocznym z dnia 20 sierpnia 2021 roku w punkcie 1.umorzył postępowanie co do kwoty 400 zł, w punkcie 2. w pozostałym zakresie oddalił powództwo oraz w punkcie 3. kosztami procesu obciążył w całości powoda.

Apelację od wyroku wniósł powód, zaskarżając orzeczenie w części oddalającej powództwo oraz w zakresie kosztów postępowania.

Wyrokowi zarzucił naruszenie:

- art. 10, w zw. z art. 48 w zw. z art. 28 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 roku prawo wekslowe oraz art. 6 k.c. poprzez przyjęcie, że ciężar dowodu spoczywał na stronie powodowej, w sytuacji gdy powództwo zostało oparte na podstawie weksla in blanco, a tym samym sprawa nosiła charakter sprawy wekslowej powodując, że obowiązek udowodnienia

wad wypełnionego weksla, niezgodności z deklaracją wekslową czy też nieistnienia zobowiązania bądź wykazania, że zobowiązanie to nie opiewa na kwotę wskazaną w treści weksla zgodnie z zawartym porozumieniem obarcza stronę pozwaną, a nie powodową, co w konsekwencji doprowadziło do oddalenia powództwa,

- art. 233§1 k.p.c. poprzez brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego, polegający na błędnym przyjęciu przy ocenie stanu faktycznego, że dowody przedłożone przez powódkę, a załączone do pozwu i pism procesowych nie wykazują skutecznego wypowiedzenia umowy, co w konsekwencji skutkowało brakiem przyjęcia przez Sąd I instancji, że weksel został prawidłowo wypełniony i że w ogóle zaszyły przesłanki do jego wypełnienia,

- błąd w ustalaniach faktycznych polegający na przyjęciu, że powód nie miał możliwości wezwania pozwanego do zapłaty i w konsekwencji nie miał możliwości wypowiedzenia umowy, gdyż nie było zadłużenia w wymaganej wysokości, do doprowadziło do uznania przez Sąd, że wierzytelność wekslowa nie powstała i powództwo o zasądzenie sumy wekslowej było niezasadne,

- art. 359§2¹k.c. poprzez jego błędne zastosowanie i uznanie, że powód naliczając prowizję oraz opłatę za usługę (...) zmierzał do obejścia przepisów o odsetkach,

- art. 36 a ustawy z 12 maja 2011 roku o kredycie konsumenckim poprzez jego błędną wykładnię, co doprowadziło do nieuzasadnionej odmowy zasądzenia przez Sąd I instancji w całości kwot z tytułu pozaodsetkowych kosztów kredytu konsumenckiego, podczas gdy koszty mieszczące się w limicie wprowadzonym przez przepis wyłączone są spod możliwości badania, czy stosowne postanowienia stanowią niedozwolone klauzule umowne,

- art. 36 a ustawy z 12 maja 2011 roku o ochronie konsumenckim poprzez przyjęcie, że wysokość prowizji i opłaty za (...) zawartej w umowie pożyczki nr (...) wiążącej strony jest niedopuszczalna, podczas gdy łączna kwota powyższych kosztów wraz z opłatą przygotowawczą nie przekracza limitu kosztów pozaodsetkowych zawartych w ustawie o kredycie konsumenckim w art. 36a ustawy,

- art. 385¹ §1 i n k.c. k.c. w zw. z art. 353¹k.c, art. 5 k.c. poprzez błędne ich zastosowania do stosowanych przez stronę powodową opłat w postaci prowizji i opłaty za (...), uznanie wskazanych wyżej opłat za sprzeczne z zasadami współzycia społecznego, a także stanowiące niedozwolone klauzule umowne, co prowadzi do naruszenia interesów konsumenta, co w konsekwencji doprowadziło do oddalenia powództwa w zakresie wyżej powołanych opłat,

- art. 359§ 1 k.c. w zw. z pkt 1.2. umowy pożyczki poprzez przyjęcie, że powodowi nie należą się odsetki umowne w pełnej wysokości, podczas gdy odsetki umowne wynikają z czynności prawnej tj. zawartej umowy pożyczki, która została wypowiedziana z winy strony pozwanej,

- art. 232 k.p.c., które miało wpływ na rozstrzygnięcie, poprzez działanie przez Sąd I instancji za stronę pozwaną w sytuacji, gdy z treści tego przepisu wynika, że w pierwszej kolejności to strona dowodzi swoich twierdzeń, a dopiero po wyczerpaniu środków dowodowych Sąd może dopuścić dowód nie wskazany przez stronę, co nie oznacza, iż procedujący może przeprowadzić całe postępowanie dowodowe za jedną ze stron,

- art. 3 k.p.c., art. 227 k.p.c., art. 232 k.p.c., art. 233§1 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c. oraz art. 101 prawa wekslowego poprzez nieuwzględnienie powództwa w całości, w przypadku gdy powód oparł swoje roszczenie na przedstawionym do zapłaty, prawidłowo wypełnionym i ważnym dokumencie wekslowym, a pozwany nie złożył skutecznie wniosków dowodowych przeciwko żądaniu pozwu, a tym samym nie wykazał, że żądanie pozwu jest niezasadne, co miało wpływ na rozstrzygnięcie i w konsekwencji doprowadziło do częściowego oddalenia powództwa.

Powód wniósł o zmianę wyroku w zaskarżonej części i uwzględnienie powództwa w całości oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania, wraz z kosztami zastępstwa procesowego według norm przepisanych za I instancję od całości żądania zgłoszonego w pozwie oraz zasądzenie od pozwanych solidarnie na rzecz powoda kosztów postępowania apelacyjnego wraz z kosztami zastępstwa procesowego według norm przepisanych,

ewentualnie o uchylenie wyroku i w zaskarżonego części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach instancji odwoławczej.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja okazała się bezzasadna.

Niezasadny był zarzut naruszenia art. 385¹ k.c. i następne oraz art. 353¹k.c. oraz art. 359§1 k.c. i art. 36 a ustawy z dnia 12 maja 2011 roku o kredycie konsumenckim. Apelujący zarzucił, że nieuprawnione było uznanie, że zapisy umowne w zakresie wynagrodzenia prowizyjnego, opłaty za (...) był sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszały interesy konsumenta oraz obciążały pozwanego ponad dopuszczalne limity. Zgodnie z art. 385¹ k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Zdaniem apelującego postanowienia umowne w zakresie wynagrodzenia prowizyjnego, opłaty za tzw. (...) zostały sformułowane w sposób jednoznaczny i określają wynagrodzenie, co wyklucza kontrolę abuzywności. W tym zakresie wyjaśnienia wymaga, że strony łączyła umowa pożyczki, o której mowa w art. 720 k.c. Zgodnie z umową dający pożyczkę (pożyczkodawca) zobowiązuje się przenieść na własność biorącego pożyczkę (pożyczkobiorcy) określoną ilość pieniędzy albo rzeczy oznaczonych tylko co do gatunku, a biorący zobowiązuje się zwrócić tę samą ilość pieniędzy albo tę samą ilość rzeczy tego samego gatunku i tej samej jakości. Z treści powołanego przepisu wynika, że do essentialia negotii umowy pożyczki należy zobowiązanie dającego pożyczkę do przeniesienia przedmiotu pożyczki na własność biorącego, który zobowiązuje się zwrócić tę samą ilość pieniędzy albo tę samą ilość rzeczy tego samego gatunku i tej samej jakości. Odpłatność (lub nieodpłatność) nie należy do postanowień przedmiotowo istotnych umowy pożyczki. Może bowiem mieć ona charakter nieodpłatny albo odpłatny, jest tak wtedy, gdy dający zastrzegł wynagrodzenie za korzystanie z kapitału w postaci odsetek. W konsekwencji wynagrodzenie pożyczkodawcy może przybrać jedynie formę pobranych odsetek od udzielonego kapitału, natomiast naliczone z innego tytułu opłaty stanowią jedynie zwrot kosztów poniesionych w ramach prowadzonej działalności gospodarczej. Co więcej opłaty te, przewidują, jak i inne koszty pożyczki powinny znajdować swoje odzwierciedlenie w rzeczywiście ponoszonych przez pożyczkodawcę kosztach. Ciężar dowodu w tym zakresie spoczywa na pożyczkodawcy. W przypadku, gdy ekwiwalentność prowizji nie zostanie wykazana, uznać należy, że postanowienia jej dotyczące stanowią klauzulę niedozwoloną, jako niezgodnione indywidualnie i kształtujące prawa oraz obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interes (art. 385¹ k.c.). Zarazem mogą zostać uznane za zmierzające do obejścia prawa - przepisów regulujących wysokość odsetek maksymalnych. Wbrew zatem zarzutom apelacji prawidłowo Sąd pierwszej instancji przeprowadził kontrolę postanowień umownych w zakresie wynagrodzenia prowizyjnego, opłaty za tzw. (...). W kontekście powyższego postanowienia umowne co do wynagrodzenia prowizyjnego oraz opłaty za (...) nie stanowią głównego świadczenia stron, a zatem podlegają kontroli Sądu w zakresie abuzywności.

Naliczone i dochodzone przez stronę powodową roszczenie o zapłatę wynagrodzenia prowizyjnego (3 271 zł) oraz opłaty za tzw. (...) (600 zł) są bez wątpienia sprzeczne z zasadami współżycia społecznego i kształtują obowiązki drugiej strony umowy (pożyczkobiorcy - pozwanej) w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, albowiem określone przez stronę powodową koszty nie mają jakiegokolwiek uzasadnienia i powiązana ekonomicznego z poniesionymi rzeczywiście wydatkami, a są niemalże równe kwocie udzielonej pożyczki, która wynosiła 4 000 zł. Opisana konstrukcja polegająca na obciążeniu pożyczkobiorcy prowizją oraz kosztem za tzw. (...), których wartość stanowi około 987% kwot udzielonej pożyczki, prowadzi do obejścia przepisów regulujących instytucję odsetek maksymalnych. Przypomnieć należy, że instytucja ta została wprowadzona do kodeksu cywilnego przez ustawodawcę w art. 359 § 2¹ k.c. celem przeciwdziałania zjawisku lichwy i ochrony interesów konsumentów. Stopa tych odsetek jest ustalana w odniesieniu do aktualnej stopy kredytu lombardowego NBP, a więc odzwierciedla aktualny układ stosunków

gospodarczych oraz wartość pieniądza w obrocie międzybankowym i poziom inflacji, nie pozwalając pożyczkodawcom na wykorzystywanie przymusowego położenia słabszej strony umowy, którą była pozwana.

Przepis art. 385¹ § 1 k.c. chroni konsumenta, jako słabszego uczestnika obrotu w relacjach z przedsiębiorcą - profesjonalistą w danej dziedzinie. W kontekście tak pojmowanych przesłanek oceny analizowanych postanowień umowy, nie można było nie dostrzec braku równowagi kontraktowej stron oraz stanu nieusprawiedliwionej dysproporcji praw i obowiązków stron, wynikających z umowy. Trudno mówić tu o ekwiwalentności świadczeń, albowiem te dodatkowe opłaty zdecydowanie poza te granice wykraczają. Nie można przy tym pominąć, że przedmiotowa umowa pożyczki została zawarta w oparciu o przepisy ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim. W kontekście powyższego nie można przypisać Sądowi Rejonowemu zarzutu naruszenia art. 36a ustawy o kredycie konsumenckim. Sąd Okręgowy nie kwestionuje uprawnień wierzyciela jako pożyczkodawcy do pobierania od pozwanego, jako swojego klienta opłat prowizyjnych z tytułu udzielonej pożyczki, jednakże stoi na stanowisku, że opłaty takie winny być ustalone na rozsądnym poziomie i nie mogą godzić w interesy konsumenta. Należy w tym miejscu podkreślić, iż niezależnie od uregulowań ustawy o kredycie konsumenckim dotyczących maksymalnej wysokości kosztów pozaodsetkowych (art. 36a ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim) koszty te nie mogą stanowić dodatkowego źródła zysku przedsiębiorcy. Powinny być kształtowane w sposób zgodny z rzeczywistym kosztem dokonywanych czynności, w związku z którymi pozostają. Sąd pierwszej instancji odniósł się do podniesionego przez powoda zarzutu, że koszty obejmowały należny podatek CIT, wynagrodzenie pośrednika kredytowego, koszt pozyskania kapitału, trafnie uznając, że powód nie przedłożył żadnych dowodów na ich realne poniesienie. Co do zaś podatku dochodowego prawidłowo Sąd wskazał, że nie jest on pobierany od przychodu, ale od dochodu. Z materiału dowodowego nie wynika aby wynagrodzenie prowizyjne i opłata za tzw. (...) pozostawały w jakimkolwiek związku z konkretnymi czynnościami poniesionymi w związku z realizacją umowy. Tym samym należy uznać, że są oderwane od faktycznych kosztów poniesionych przez pożyczkodawcę, stanowiąc dodatkowe wynagrodzenie za korzystanie przez pozwanego z pożyczonego kapitału. W istocie zatem opłaty te nie stanowią kosztu pozaodsetkowego, ten bowiem powinien być związany - zgodnie z zasadą ekwiwalentności świadczeń - z określonymi kosztami poniesionymi przez pożyczkodawcę w związku z udzieleniem pożyczki bądź usługami świadczonymi na rzecz pożyczkobiorcy. Powyższego wniosku nie zmienia fakt, że opłata za usługę (...) miała fakultatywny charakter i pozwana miała wybór w zakresie skorzystania z tego pakietu przy zawarciu umowy pożyczki lub odmowy skorzystania z przedmiotowego pakietu. W ocenie Sądu Okręgowego naliczona z tego tytułu kwota 600 zł jest rażąco niekorzystna dla konsumenta, albowiem nie daje adekwatnych korzyści.

Niezasadny był zarzut naruszenia art. 233§1 k.p.c., art. 232 k.p.c. Wskazać należy, że przepis art. 339§2 k.p.c. ustanawia zasadę, że twierdzenia o okolicznościach faktycznych zawarte w pozwie lub w pismach procesowych doręczonych pozwanemu przed rozprawą stają się podstawą faktyczną wyroku zaocznego bez ich weryfikacji w postępowaniu dowodowym (vide: wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 18 maja 2017 r. w sprawie VI ACa 280/16). Wydając wyrok zaoczny postępowania dowodowego w zasadzie się nie przeprowadza; robi się to jedynie wyjątkowo i tylko po to, by przekonać się, czy twierdzenia pozwu nie budzą wątpliwości, albo nie zostały przytoczone w celu obejścia prawa (vide: wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 17 maja 2017 r. w sprawie VI ACa 208/16). Niezależnie jednak od ustalenia podstawy faktycznej Sąd zawsze jest zobowiązany rozważyć, czy żądanie pozwu jest zgodne w świetle norm prawa materialnego. Negatywny wynik takiej analizy powoduje wydanie wyroku zaocznego oddalającego powództwo (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 1972 r., III CRN 30/72, LEX nr 7094, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 1997 r., I CKU 87/97). Tym samym Sąd Rejonowy nie mógł poprzestać na przyjęciu twierdzeń powoda o faktach za prawdziwe.

Wbrew zarzutom apelującego Sąd Rejonowy nie naruszył art. 232 k.p.c. poprzez przeprowadzenie całego postępowania dowodowego za jedną ze stron. Sąd pierwszej instancji ustalił, czy umowa nie zawierała niedozwolonych postanowień umownych, do czego był zobowiązany z urzędu.

Niezasadny był również zarzut naruszenia art. 3 k.p.c., art. 227 k.p.c. , art. 232 k.p.c. i art. 233§1 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c. oraz art. 101 prawa wekslowego. Jak już wyżej wskazano Sąd w przypadku jeżeli jedną ze stron jest konsumentem dokonuje oceny postanowień umownych zgodnie z art. 385¹ k.c.

Przy czym w okolicznościach przedmiotowej sprawy brak było podstaw do zasądzenia należności wymagalnych rat z tytułu umowy pożyczki. Na uwadze należy mieć bowiem, że powód dochodził roszczenia z weksla. Zobowiązanie wekslowe powstające na skutek wypełnienia weksla in blanco, o jakie chodzi w sprawie, ma charakter samodzielny i abstrakcyjny, a więc niezależny od podstawy prawnej, która spowodowała jego zaciągnięcie. W stosunkach między wystawcą a remitentem wystawca może w braku skutecznych zarzutów wekslowych - przeciwstawić zarzuty oparte na jego stosunkach osobistych z wierzycielem, czyli zarzuty dotyczące stosunku podstawowego. Ponadto jak trafnie wskazał Sąd pierwszej instancji zgodnie z orzecnictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej Sąd ma obowiązek zbadać czy w umowach z konsumentami nie występują niedozwolone klauzule umowne. Odwołanie się do stosunku podstawowego przez Sąd pierwszej instancji w takim przypadku prowadzi do uwzględnienia tego stosunku w ramach oceny zasadności dochodzonego roszczenia wekslowego. Przedmiotem powództwa opartego na wekslu nie jest zatem stosunek podstawowy, lecz zobowiązanie wekslowe, choć zarzuty (w tym przypadku badanie przez Sąd z urzędu zgodności umowy pod kątem niedozwolonych postanowień umownych) oparte na stosunku podstawowym mogą służyć obronie pozwanego (vide: uchwały Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 1963 r., III CO 56/63, OSNCP 1966, Nr 2, poz. 12, z dnia 7 stycznia 1967 r., III CZP 19/66, OSNCP 1968, Nr 5, poz. 79 i z dnia 24 stycznia 1972 r., III PZP 17/70, OSNCP 1973, Nr 5, poz. 72, a także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 lipca 2017 r., I CSK 717/16, niepubl.). Skoro roszczenie oparte było na wekslu brak było podstaw do zasądzenia wymagalnych rat na dzień wyrokowania. Weksel został wystawiony w związku z wypowiedzeniem umowy i obejmował całą niespłaconą należność z tytułu umowy pożyczki. Z prawidłowych ustaleń i wyliczeń Sądu pierwszej instancji wynika, że pozwana na dzień 15 kwietnia 2020 roku tj. wypowiedzenia umowy dokonała zapłaty łącznie kwoty 2 416 zł, należność z tytułu 11 rat wynosiła 1 713,80 zł (według raty wyliczonej po uwzględnieniu niedozwolonych postanowień umownych obejmujących prowizję oraz (...)). A zatem pozwana nie posiadała żadnego zadłużenia objętego wekslem. Prawidłowo Sąd pierwszej instancji uznał, że powód nie miał podstawy do wypełnienia weksla. Przy czym Sąd Okręgowy wskazuje, że odmiennie wyglądałaby sytuacja gdyby powództwo oparte było na umowie pożyczki. W takim przypadku po uznaniu przez Sąd braku podstaw do wypowiedzenia umowy pożyczki (jak w niniejszej sytuacji – z uwagi na brak opóźnienia w ratach oraz brak prawidłowego wypowiedzenia) zasadnym byłoby zasądzenie wymagalnych i niezapłaconych rat, albowiem podstawą faktyczną powództwa byłoby roszczenie z umowy pożyczki. W okolicznościach przedmiotowej sprawy brak również podstaw do uznania, że Sąd winien zasądzić należność obejmującą cały kapitał oraz odsetki, jak wyżej wskazano powód roszczenie oparł na wekslu, pozwana zaś na dzień jego wystawienia nie posiadała zadłużenia nim objętego.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 k.p.c. apelację oddalił.

Brygida Łagodzińska